

samen[®]

Amsterdamsche Coöperatieve Woningvereniging 'Samenwerking' B.A.

September 2020

Inhoud

- 04 **Redactioneel**
- 05 **Cornelis de Bruin**
Wat hebben een waterspuwer, krachtpatser, brulaap en jonkvrouwe gemeen?
- 06 **Bestuurscolumn**
Maartje Hoogschagen maakt ons deelgenoot.
- 07 **Correcties & Aanvullingen**
- 08 **Wim Kaiser**
Inspirator én volgeling van Greet Hofmans.
- 15 **Bas van Lier**
111 plekken in Amsterdam die je gezien moet hebben.
- 16 **Estafettecolumn**
Onder de pannen.
- 20 **Richard Voitus van Hamme**
Verzetsheld en bewoner van Samenwerking.
- 26 **Beleidsplannen**
Tussen droom en daad.
- 32 **Uit het kantoor**
Binnen is het stiller dan normaal.

Redactioneel

De redactie nodigt u uit om het achterblad van het gedrukte exemplaar van het septembernummer van SAMEN (blz. 35 en 36) af te knippen of af te scheuren (of te kopiëren als u het blad niet wilt beschadigen; het gaat om het formulier op de achterpagina). Stop het ingevuld en wel in de meegestuurde antwoordenvolp en deponeer het in de dichtstbijzijnde brievenbus. Een postzegel is niet nodig. Met deze simpele handeling verzekert u zich van blijvende ontvangst van SAMEN in druk.

04 De inhoudsopgave toont een viertal op het eerste gezicht voor velen waarschijnlijk onbekende namen: Cornelis de Bruin, Wim Kaiser, Bas van Lier en Richard Voitus van Hamme. Kunstenaar De Bruin 'boetseerde' een zestal beelden van het Rode Blok, Kaiser hoort in ons rijtje 'Bekende Samenwerkers uit het verleden', Van Lier is auteur van een boek over bezienswaardigheden in Amsterdam en de naam van Voitus van Hamme is dit jaar bijgeschreven op het namenmonument in de Gerard Terborgstraat. De redactie is Peter Beukema zeer erkentelijk voor zijn verhaal over deze op 4 november 1942 op de Waalsdorpervlakte gefusilleerde verzetsheld.

Dertig jaar geleden publiceerde het toenmalige bestuur van Samenwerking (ook al) een beleidsplan. SAMEN dook er in met in het achterhoofd: wie de toekomst wil begrijpen moet het verleden kennen. Dat verleden blijkt nog steeds aktueel te zijn. Onze huisfotograaf brengt de straatversiering met bloemen, planten en struiken door de bewoners van Samenwerking in beeld. Tenslotte ook dit keer weer de drie 'ouwe getrouwen': bestuurscolumn, estafettecolumn en mededelingen 'uit kantoor'.

De deadline voor het inleveren van kopij voor het decembernummer van SAMEN is 1 november.

Cornelis de Bruin, de 'beeldhouwer' van het Rode Blok

Dorothee Oorthuys

Omdat het 150 jaar geleden is dat Cornelis de Bruin (1870-1940) geboren is, wordt deze kunstenaar uit de vergetelheid gehaald. Cornelis werkte als keramist bij diverse keramiekkabrieken, onder andere de Distel en de Dordtsche Kunstpotterij. Daarnaast bouwde hij vanuit het Gooi en Amsterdam een carrière op als kunstschilder. En ... hij boetseerde boven op een bouwsteiger de zes bouwbeelden van het Rode Blok van ACW Samenwerking: de waterspuwer, de krachtpatser, de brulaap, de jonkvrouwe en twee norske koppen hoog aan de gevel.

05

Rode blok noordzijde.
Waterspuwer.
Foto: Dorothee Oorthuys

Twee tentoonstellingen en het boek *Cornelis de Bruin, 1870-1940, een veelzijdig impressionist* laten het diverse karakter van zijn oeuvre zien. Samengesteld door Bert Kleinmeijer. Noord Veluws Museum, 11 juli t/m 25 oktober 2020 (www.noord-veluws-museum.nl). Met werken op en rond de Veluwe en de Zuiderzee. Museum Soest, 15 augustus t/m 8 november 2020 (www.museumsoest.nl). Met ruim vijftig schilderijen en andere kunstwerken, zoals keramiek en ontwerpen voor tegeltableaus.

Bestuurscolumn

Maartje Hoogschagen

Deze zomer kenmerkte zich door de hoge temperaturen. In menig huis van Samenwerking is het flink warm geweest en (mede daardoor) op straat vaak gezellig! Tijdens de bouwvak was het even genieten van onze mooie wijk zonder geboor en gehak. Hopelijk zijn de bouwvakkers goed uitgerust om hun ambacht weer in te zetten voor onze woningen. Zelf heb ik genoten van een week keramieken in Frankrijk en het prachtige uitzicht vanuit mijn huis op de tuin van de Harmoniehof. Andere vakanties naar het buitenland zitten er dit jaar niet in, dus ga ik in september nog drie weken naar Bourtange (Groningen), waar het ook erg mooi is.

06

Net voor de zomer hebben we afgesloten met een digitale ledenvergadering. Uit de digitale stemming, opkomst en gestelde vragen spreekt veel betrokkenheid bij de vereniging. Als bestuur voelen wij ons gesteund. Ik heb zin in de tweede helft van dit jaar waar we twee uitdagende onderwerpen op gaan pakken: lidmaatschap en governance. Ook leggen we de eerste stenen voor het nieuwe meerjarenbeleid. We delen met elkaar informatie en ideeën over verduurzaming, onderhoud, huurbeleid en spreken verder over erfpacht. Het thema loden leidingen is er in dit eerste bestuursjaar van mij bijgekomen. We zijn gestart met metingen om te bekijken hoe het hiermee staat in de woningen van Samenwerking. We hopen hier snel meer duidelijkheid over te kunnen geven. Voor het eind van het jaar hopen we een nieuwe directeur te hebben aangesteld, de werving begint binnenkort. Door het corona-virus zijn de laatste maanden anders dan anders. Helaas hebben we binnen Samenwerking ook leden verloren.

We hebben ook nieuwe werkwijzen ontdekt en er wordt geëxperimenteerd: de Coenen heeft een potluck (iedereen neemt eten mee en dat deel je) en muzikanten treden op in de binnentuin of op de hoek van de straat. Als bestuur hebben we meer digitaal gedaan: via videoverbinding live uitzenden van de erfpachtsessie en het digitaal verzamelen van vragen en meningen voor de AV. Alles behulpzaam om de leden te betrekken. We zullen dit blijven doen. Ik hoop dat jullie als leden dan ook allemaal meedoen.

Als eerste met stemmen voor de verkiezingen van ledenraad en bestuur voor 15 september 12:00 uur!

Frieda Belinfante (links) met Henriëtte Bosmans rond 1928. (Bron: nl.wikipedia.org)

07

CORRECTIES & AANVULLINGEN

In Frieda Belinfante en Samenwerking (in SAMEN van juni 2020) is vermeld dat Frieda Belinfante in 1925 bewoonster van een van de huizen van Samenwerking werd, doordat zij introk bij componiste en pianiste Henriëtte Bosmans in

de Bartholomeus Ruloffsstraat. Nadere informatie leert echter dat Henriëtte Bosmans samen met Frieda Belinfante van 1925 tot 1927 heeft gewoond op nummer 1 van de Bartholomeus Ruloffsstraat, in dat deel van de straat (boven waar nu het autoverhuurbedrijf zit) waar Samenwerking geen huizen heeft. De moeder van Henriëtte Bosmans, Sara Benedicts, pianiste en muziekpedagoge, heeft wel vanaf 1937 in een huis van Samenwerking gewoond, in de Gerard Terborgstraat 51-2, tot haar overlijden in 1949. De vader van Henriëtte Bosmans (Henri Bosmans, cellist) was al in 1896 overleden, negen maanden na de geboorte van zijn dochter.

Wim Kaiser, inspirator én volgeling van Greet Hofmans

Jacques Bettelheim

De naam van Greet Hofmans is onverbreekelijk verbonden met een affaire die het Nederlandse Koninklijk Huis in de jaren vijftig van de vorige eeuw op zijn grondvesten deed schudden. Veel minder bekend is de man achter de gebedsgenezers: Wim Kaiser, schrijver over esoterie en spiritualiteit, en bovendien bewoner van Samenwerking. Portret van een man die door koningin Wilhelmina werd beschouwd als haar 'religieus secretaris'.

08

Familie van postzegelontwerper en Nobelprijswinnaar

Zo op het eerste oog hebben we te maken met een keurig lid van de maatschappij en een modelbewoner in de vroege jaren van onze coöperatie. Johan Willem Kaiser (roepnaam Wim) werd op 27 februari 1897 geboren in Hoorn als derde zoon van de arts en pionier-gynaecoloog Karel Frederik Lodewijk (Louis) Kaiser. Wims grootvader, zijn bijna-naamgenoot Johann Wilhelm, was ontwerper en graveur van de eerste Nederlandse postzegel, illustrator van de Camera Obscura van Hildebrand, hoogleraar aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten en directeur van het Rijksmuseum. En dan had Wim ook nog eens een vermaarde oom van de koude kant: zijn tante Aletta trouwde met natuurkundige en latere Nobelprijswinnaar Hendrik Lorentz.

Beëdigd translateur

Aankankelijk wees niets in Kaisers opleiding en vorming op een route richting spiritualiteit. Als dertienjarige jongen verhuisde hij in 1910 met zijn ouders van Hoorn naar Amsterdam. Hij leek in de

09

Wim Kaiser (jaartal onbekend)

voetsporen van zijn vader te treden, maar hij kon zijn medicijnenstudie niet afmaken, omdat zijn vader juist in die tijd overleed en Wim voor inkomsten moest zorgen. Hij kreeg een baan bij de Stoomvaart Maatschappij Nederland, waar hij na het behalen van een mo A-akte Engels een functie als 'beëdigd translateur' (vertaler) kreeg.

Naar Samenwerking

Kaiser trouwde in 1931 met de elf jaar jongere Maria Hendrika Westendorp. In 1932 werd een dochter geboren, het jaar erop een zoon. Het gezin woonde op verschillende adressen in Amsterdam-Zuid: de Hendrik Jacobszstraat en de Jasonstraat. En dan komt in 1934 Samenwerking in beeld. De familie Kaiser betreft in april van dat jaar een woning aan de Harmoniehof, nummer 50 huis. Zeven jaar later, in maart 1941, verhuizen de Kaisers binnen de coöperatie en wel naar de Gerard Terborgstraat 14”, links boven de welbekende poort naar de grote tuin. Het is dezelfde straat waar de latere premier Willem Drees, die zoveel te stellen kreeg met Greet Hofmans, in 1943 onderdook bij zijn zus en moeder.

Harmoniehof 50hs en de Gerard Terborgstraat 14/3
Foto's Reinder Tonkens

Horoscopen van schepen en kippen

Het moet in zijn jaren bij Samenwerking zijn geweest dat Kaisers aantrekkingskracht tot het mystieke zich verder ontwikkelde. De belangstelling hiervoor had er bij hem altijd al in gezeten. Eerder liefhebberde hij in astrologie en maakte hij horoscopen van het moment van tewaterlating van schepen die onder de vlag voeren van de rederij waar hij werkzaam was. Een belangrijke inspiratiebron voor hem was zijn collega Marie Jacobus Johannes Exler (1882-1939), onder veel meer schrijver, homo-emancipator, astroloog en kippenfokker. Exler combineerde een aantal van die disciplines: zo trok hij horoscopen van zijn kippen. Na zijn dood beweerde Greet Hofmans, die in het huisje van Exler in Hattem was gaan wonen, haar “doorgevingen” voor koningin Juliana te danken aan de geest van Exler.

Lezingen over zingeving

De naam van Hofmans is gevallen. Zoals Exler Kaisers inspirator en leermeester was op occult gebied, werd Hofmans op haar beurt de muze van Kaiser. De kennismaking tussen Wim en Greet vond waarschijnlijk aan het begin van de oorlog plaats. In de oorlogsjaren was bij veel mensen de belangstelling voor geestelijke zaken sterk aanwezig. Het was de vlucht uit de harde realiteit. Mensen wilden antwoorden op zingevingsvragen: Waarom is mij dit overkomen? Wat moet ik met mijn leven aan? Is er nog hoop op een ander, beter leven? Kaiser gaf over dergelijke levensvragen lezingen. Bij een daarvan, voor de Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers, moet het contact tussen Hofmans en hem tot stand zijn gekomen. Het was het begin van een symbiotische vriendschap.

Radicalisering

Kaiser was in 1929 begonnen met schrijven over een psychologisch-spiritueel geïnspireerd onderwerp: een monografie met als titel *Introduction to the Study and Interpretation of Drama*. In de jaren daarna lag het schrijven stil – waarschijnlijk omdat de combinatie van gezin, werk en studie al zijn aandacht opeiste – maar tijdens de oorlog had hij de pen weer ter hand genomen.

In 1946 verscheen zijn eerste boekje, *Sprokenwijsheid*. Hij werkte nog steeds bij de Stoomvaart Maatschappij Nederland en had in 1945 zijn derde kind en tweede dochter gekregen. Maar tegelijkertijd radicaliseerde hij, en dat had alles te maken met de rol van Greet Hofmans. Ofschoon zij – anders dan Kaiser zelf – de al genoemde Exler nooit heeft ontmoet, verafgoodde ze hem: uitspraken, opdrachten en toetsingen van ‘Meester Exler’ waren voor haar onomstreden. En Kaiser ging hier – zijn intellectuele achtergrond ten spijt – volledig in mee: hij ging het als zijn opdracht zien Greet bij te staan in de realisatie van Exlers geestelijke erfenis; een erfenis die bestond in boodschappen, opdrachten en ‘genezingen’.

Rolwisseling

In deze naoorlogse jaren voltrok zich daarmee een bizarre rolwisseling. Daar waar Wim Kaiser aanvankelijk Greet Hofmans had geïnspireerd met zijn lezingen en publicaties kwam hij volledig in haar ban. Volgens Hofmans’ biografen Bredenhoff en Offringa was Greet in die periode “... op hol geslagen en zag zichzelf als

12 Greet Hofmans leerde Kaiser aan het begin van de oorlog kennen.

een medium voor een Meester”. Aanvankelijk was Exler die Meester, maar nadat ze informatie had opgevangen over diens homoseksuele levenswandel maakte ze een ommezwaai. Plotsklaps was het met Exler gedaan; Greet sprak niet meer over hem. De werkelijke Meester was Jezus Christus.

Voor Kaiser was het wachten op een opdracht van Hofmans en die opdracht kwam. Greet beval hem zich geheel in dienst te stellen van het geestelijke werk waarmee hij zich al een jaar of tien bezighield. Hij moest zijn baan opgeven, en zich met zijn gezin met jonge kinderen overgeven “... aan de dingen die zouden komen”. Geen baan betekende ook: geen onderdak. Kaiser kon de huur van de woning aan de Gerard Terborgstraat niet meer opbrengen en werd op 16 november 1949 uit zijn huis gezet. Het gezin bracht korte tijd door in een woning van bekenden aan de Amstelkade, waarna het door bemiddeling van de familie Van Heeckeren, die eveneens tot de coterie van Greet Hofmans behoorde, kon verblijven in een deel van uitspanning Molecaten, dicht bij het gelijknamige kasteel in Hattem. Wim en Greet woonden weer in dezelfde woonplaats.

‘Stel fanatiekelingen’

Korte tijd later trokken de zogeheten Oude Loo-conferenties de aandacht van de overheid en de media. Het betrof een reeks bijeenkomsten, die, met instemming van koningin Juliana en haar moeder Wilhelmina, werden georganiseerd door de kringen rond Greet Hofmans. Ze vonden plaats vanaf zomer 1951 tot eind augustus 1957. In totaal waren er zeventien conferenties, eerst twee en later drie per jaar, die gemiddeld zo’n 120 deelnemers telden. De conferenties droegen een tamelijk vaag karakter en waren geïnspireerd op het spirituele, paranormale en esoterische gedachtegoed van Hofmans en de zogenoemde *Baarnse kring*, een gezelschap van vrienden en vriendinnen van koningin Juliana, die tegelijkertijd allemaal bewonderaars waren van Hofmans. Wim Kaiser speelde een belangrijke rol in de (voorbereiding van) de conferenties. Een van de eerste conferenties werd bijgewoond door de Amerikaanse presidentsweduwe Eleanor Roosevelt. Zij was er geschokt vandaan gekomen en meende er in contact gekomen te zijn met een stel “fanatiekelingen”.

13

‘Tussen koningin en Raspoetin’

De Nederlandse overheid zag de Oude Loo-conferenties – en de invloed van Greet Hofmans in breder verband – met lede ogen aan. Op 13 juni 1956 verscheen in het Duitse tijdschrift *Der Spiegel* een artikel met de titel *Zwischen Königin und Rasputin*. Daarna volgden veel meer publicaties in de buitenlandse pers. Naar hij zelf in een postuum verschenen interview toegaf, was prins Bernhard de informant van *Der Spiegel*, waarmee hij probeerde te bereiken dat deze publicatie zou leiden tot het stopzetten van alle contacten met Hofmans, die hij al in 1950 uit paleis Soestdijk had laten verwijderen. Ook wenste hij de verwijdering van een aantal hofdignitarissen die sterke banden met haar hadden. Het kabinet-Drees stelde een onderzoekscommissie in, de commissie-Beel, bestaande uit oud-ministers Beel en Gerbrandy en de laatste gouverneur-generaal van Nederlands-Indië, jonkheer Tjarda van Starckenborgh Stachouwer. Op basis van dit onderzoek werden de contacten van Greet Hofmans met het hof beëindigd. Tevens werd de hofhouding gereorganiseerd.

Religieus secretaris

De uitkomsten van de commissie-Beel luiden niet alleen het definitieve vertrek van Hofmans uit paleis Soestdijk in. Ook aan de Oude Loo-conferenties kwam een einde. Althans onder die naam; Kaiser en Hofmans zetten de conferenties namelijk elders voort onder de naam Open Veld-bijeenkomsten. Ook deze trokken een invloedrijke, internationale groep mensen, die aldaar, uitsluitend op uitnodiging, spraken over hun spirituele beleving. Zo behoorden mensen als Martin Buber, Jacob Soetendorp en koningin Juliana zelf tot de deelnemers, terwijl Kaiser diverse voordrachten hield voor deze groep. Na zijn dood werden de bijeenkomsten in dezelfde geest voortgezet tot 1968; het jaar waarin Greet Hofmans overleed.

14

Zijn laatste levensjaren sleet Kaiser in Baarn. Hij publiceerde ge-exalteerde en vrijwel ondoorgroendelijke geschriften als *Geboorteweëen van de nieuwe mens* en *De zodiakale symboliek van het Evangelie naar Markus*. Hij leefde van een toelage van prinses Wilhelmina, die hem adoreerde en als haar 'religieus secretaris' beschouwde. Dat de oud-vorstin ook geheel in de ban was van Hofmans, blijkt uit brieven en blocnotekrabbels, gewisseld tussen Wilhelmina en Kaiser. Uit de brieven van Wilhelmina lijkt totale overgave te spreken. Zo wil zij dat Kaiser contact zoekt met Hofmans met als doel 'gewoonweg orders vragen'. Zij zag Hofmans als een 'oudtestamentische profeet'.

Kaiser werd ziek; hij kreeg een gele huidskleur en bleek leverkanker te hebben. Medische hulp wilde hij niet. Hij stierf op 63-jarige leeftijd op 16 november 1960. "Heden overleed zacht en in volle overgave van een prachtig gedragen lijden", aldus de tekst van zijn rouwadvertentie.

Geraadpleegde bronnen:

- Greet Hofmans – Occult licht op een koninklijke affaire (A. Bredenhoff en J.T. Offringa, 1996)
- Historisch Nieuwsblad, september 2005
- Volkskrant, 19 januari 2012
- Wikipedia
- Stadsarchief Amsterdam

111 plekken in Amsterdam die je gezien moet hebben

Reinder Tonkens

Dit is de titel van een boekje van Bas van Lier bij uitgeverij Toth. Een van die plekken is de Harmoniehof. De ondertitel luidt *Bekoorlijke bloemenvreugde tussen villa's*. Ook een bezoekje aan de binnentuin van de Gerard Terborgstraat wordt aanbevolen.

15

Van Lier heeft met 'erfgoedhovenier' Evelien Jansen gesproken. "Enkele jaren geleden nam zij het initiatief om dit danig in verval geraakte plantsoen uit 1925 te restaureren. Met hulp van de Amsterdamsche Coöperatieve Woningvereniging 'Samenwerking', eigenaar van de omringende bebouwing, buurtbewoners en haar toenmalige werkgever de Hortus, die haar drie maanden detacheerde, kon Jansen de tuin met vijvers en fontein in ere herstellen."

Van Lier beschrijft in het kort het ontstaan en de architectuur van het plantsoen en de omringende bebouwing. "Hovenier Jansen onderzocht in de archieven het oorspronkelijke grondplan van het (...) plantsoen en bracht alles terug in de oude staat. Uit oude beschrijvingen reconstrueerde ze de beplanting (...). Nu is de tuin een oase in de stad met (...) een gevarieerde bloemenvreugde (...)." Dat wordt prachtig geïllustreerd met een paginagrote foto.

Onder de pannen

Rob Schouten

Alleen in mijn gedichten kan ik wonen, schreef Slauerhoff en hier, eentje van Rilke: Ich habe keine Geliebte, kein Haus, keine Stelle auf der ich lebe. Het staat misschien dichterlijk om woningloos te zijn maar ik heb er altijd naar gesnakt om onder de pannen te zijn. Maar wat voor dakpannen wilde ik boven mijn hoofd? Omdat mijn vader predikant was verhuisden we voortdurend van hot naar her: Hilversum, alwaar geboren, Hoogeveen, Haarlem, Groningen, Rotterdam. Op mijn negentiende arriveerde ik in Amsterdam (Uilenstede, Amstelveen, om eerlijk te zijn maar dat reken ik ambtshalve tot Amsterdam) en kon het hechten beginnen.

16

Kwam ik van goeden of slechten huize en wat was mijn ideale huis? Tot dan toe had ik in van alles en nog wat gewoond. Een sjieke villa in Hilversum maar aldaar bij een rijke, nare dame in die niet wilde dat ik om het prille bestaan huilde, nieuwbouwwoningen in Hoogeveen, Groningen en Rotterdam, een vooroorlogse blokkendoos in Haarlem van de socialistische architect Van Loghem en op Uilenstede bewoonde ik een studentenkamer van drie bij drie. Was ik maar op een boerderij geboren, zodat ik wist waar ik later naar terug kon verlangen of in een karakteristiek huis opgegroeid waarvan ik alle hoeken en gaten kende.

Een tijdlang hunkerde ik, vol Sturm und Drang, naar een hutje op de heide; mij stond iets bij wat ik had opgepikt uit *Rob en de stroper van Tjot-Idi* van J.B. Schuyf. Alleen zo zou ik gelukkig worden. Maar het bleek voor mij onvindbaar. Misschien moest ik het bij mijn grootouders zoeken die, in tegenstelling tot mijn ouders, tenminste op een en dezelfde plek bleven wonen. Het ene stel in De Bilt, in een klein arbeiderswoninkje met rood-witte luiken, het

andere in een kast van een huis in de buurt van het Arnhemse Sonsbeek, vol erkertjes, uitbouwen, serres, een souterrain. Dit werd mijn droomhuis maar hoe kon ik er in Amsterdam in terechtkomen?

Jonge huiszoekers kunnen tegenwoordig hun hart ophalen aan tv-programma's waar je stikjaloers van wordt omdat er alleen maar aardige, nette, politiek-correcte mensen in naar hun ideale woonstee zoeken: 'VT wonen weer verliefd op je huis', 'De bouwbroers', 'TV-makelaar', 'De grote verhuizing', 'De grote verbouwing', 'Huizenjacht', 'Droomhuis op het platteland', 'Eigen huis en tuin', 'Verkopen of verbouwen', 'Paleis voor een prikkie'. Ik moest het met het huis van opa en oma Arnhem doen. Maar de huisgoden waren mij goedgezind. Ergens midden jaren tachtig van de vorige eeuw maakte ik gebruik van een onbewaakt moment in de ledenstop van de Samenwerking en werkte ik mij, het ledenummer in mijn knuistje gekneld, langzaam op naar de ideale woning. Van waaruit ik nu tevreden over de Jellinek uitkijk, richting een paar interessante schoorstenen in de Heintzestraat en nog weer verder naar de hijskranen van de Zuidas. Waar ik allemaal niet hoeft te wonen. Want ik woon in het opa en oma-huis van mijn kindertijd maar dan net een tikje anders.

17

Rob Schouten geeft het stokje door aan zijn buurman Fred Florusse van cabaret Don Quishocking en andere theaterzaken.

Foto: Patricia Kockelkorn.

Politie-inval bij fotohandel Lux

Peter Beukema

Halverwege vrijdagmiddag 21 augustus 1942 stappen vier mannen bij fotohandel Lux aan de Roelof Hartstraat 4 binnen. De vrouw van filiaalhouder Richard Voitus van Hamme gaat naar de winkel. “Wat weet u van Vrij Nederland?” Ze schrikt hevig en antwoordt daar niets van te weten. De bezoekers, twee agenten van bureau Inlichtingendienst uit de Nieuwe Doelenstraat en twee agenten van de afdeling Economische Zaken van het hoofdbureau van politie en alle vier Nederlanders, vragen naar Van Hamme. Ze zullen wachten als blijkt dat hij niet aanwezig is. Intussen gaan ze naar het achter de winkel liggende woonhuis. Daar treffen ze een jongeman, die hun vertelt op visite te zijn. Zijn persoonsbewijs wordt gecontroleerd en blijkt in orde te zijn.

20

Sleutel

Voor de 38-jarige Van Hamme arriveert vinden de agenten al een flinke partij bontjassen in de hal. Bij zijn thuiskomst wordt hij gefouilleerd, waarbij het julinummer 1942 van Vrij Nederland in zijn colbert wordt gevonden. Daarna lopen de agenten rechtstreeks naar het decoratieve wandkleed in de gang tussen de winkel en de woning, dat ze opzij slaan. “Waar is de sleutel van de muursafe?” Van Hammes opmerking dat hij die verloren heeft, leidt tot de dreiging dat de safe opengebroken zal worden als de sleutel niet meteen boven water komt. Hij ziet het hopeloze van de situatie in en met zijn sleutel openen ze de muursafe, waarvan alleen het sleutelgat te zien is. In de safe vinden de agenten onder andere een revolver, een pistool, munitie voor beide wapens en een persoonsbewijs. Het persoonsbewijs vertoont grote overeenkomst met dat van de bezoeker die ze eerder in de woonkamer hebben gecontroleerd. Alleen blijkt op dit persoonsbewijs ook een “J” te staan.

21

Portretfoto R.A.H.L. Voitus van Hamme. Bron: Vereniging Erepeloton Waalsdorp

De Joodse Bernard Davids wordt direct gearresteerd. Het huis wordt grondig doorzocht, waarbij ook bezwarend materiaal als een trucfoto, foto's van het Koninklijk Huis en antinationaalsocialistische geschriften gevonden worden. Uit het verloop wordt duidelijk dat de agenten goed weten waarvoor ze komen: vuurwapens, illegale lectuur en goederen voor zwarthandel. Dit kan niet anders dan op basis van een tip aan de met de Duitse instanties samenwerkende politie zijn. Dat Van Hamme ruim 2.300 gulden¹ op zak heeft, wordt met zwarthandel in verband gebracht.

¹ Vergelijkbare koopkracht in 2020 is meer dan € 16.000.

Kop Vrij Nederland van het nummer dat Voitus van Hamme op zak had bij zijn arrestatie. Bron: Collectie NIOD Amsterdam

In de cel in Amsterdam

Van Hamme en Davids worden meegenomen en elk in een cel gezet op het hoofdbureau van politie. Op dinsdag 25 augustus zijn de verhoren en processen-verbaal door de politie afgerond. Van zwarthandel is geen sprake; mevrouw Van Hamme tekent die dag ervoor al voor ontvangst van fl. 2.300. De bontjassen zijn in consignatie ontvangen van een Haagse firma, waardoor er slechts sprake is van handel zonder de vereiste textielbonnen. Davids wordt overgedragen aan de afdeling Joodse Zaken van de Sicherheitsdienst (SD). Van Hamme wordt overgebracht naar het SD-hoofdkwartier Amsterdam aan de Euterpestraat² en na verhoor naar huis van bewaring II aan de Havenstraat gebracht. Na afronding van het onderzoeksrapport door de SD wordt hij op 30 september naar de Duitse gevangenis in Scheveningen – bij de Nederlanders beter bekend als het Oranjehotel – gebracht.

Voor het Obergericht

Op vrijdag 2 oktober volgt zijn rechtszaak bij het Duitse Obergericht in Den Haag, waarbij de agenten van de Nieuwe Doelenstraat als getuigen optreden. De zeer beperkte rol van de advocaat van Van Hamme wordt vervuld door mr. Broekhuijsen, zoon

2] Op 27 mei 1945 is de naam gewijzigd in Gerrit van der Veenstraat.

van een buurtgenoot uit de Joh. M. Coenenstraat, die een praktijk in Den Haag voert. De dag na de rechtszitting volgt het vonnis: doodstraf wegens verbodenwapenbezit, illegale lectuur en hulp aan Joden. Mevrouw Voitus van Hamme-Roeland bezoekt haar man nog drie keer: steeds één kwartier op dinsdagmiddag. De laatste keer op 3 november.

De executie

Op woensdagochtend 4 november 1942 wordt Van Hamme tegen kwart voor zeven uit zijn cel gehaald. In aanwezigheid van de gevangenisdirecteur wordt door de Staatsanwalt zijn identiteit vastgesteld, meegedeeld dat het gratieverzoek is afgewezen (met name het bezit van vuurwapens en munitie wegen zwaar) en

dat het vonnis over een kleine twee uur zal worden uitgevoerd. Van Hamme vraagt en krijgt gelegenheid afscheidsbrieven te schrijven en te roken. In het bijzijn van ds. G. Bos – de Nederlandse predikant van het Oranjehotel die de niet-religieuze Van Hamme bijstaat – en een Duitse arts vertrekken ze met twee vrachtwagens naar de ongeveer tweeënhalve kilometer verder gelegen Waalsdorpervlakte. Het proces-verbaal van

Overlijdensadvertentie Voitus van Hamme. Bron: De Telegraaf 6 november 1942 (via delpher.nl)

de executie vermeldt kort en zonder enig gevoel dat om 08.38 uur de identiteit nogmaals is vastgesteld, het vonnis opnieuw is voorgelezen en dat om 08.40 uur de executie is uitgevoerd.

Erebegraafplaats

Richard Voitus van Hamme wordt naamloos begraven in de duinen bij Scheveningen. In juni 1945 worden zijn stoffelijke resten gevonden; als een van de eerste van de 250 tot 280 in de oorlogsjaren op de Waalsdorpervlakte gefusilleerden. Hij wordt in maart 1946 herbegraven op het ereoorlogskerkhof Het Lange Duin in Wassenaar. Bij de opheffing van deze begraafplaats wordt hij begin 1982 op Nationaal Ereveld Loenen nogmaals herbegraven.

Grafsteen
Ereveld
Loenen.
Foto:
G.P.A.
Beukema

Elisabeth Voitus van Hamme-Roeland

24 Elisabeth Roeland krijgt enkele dagen na de arrestatie van haar man te horen dat hij op staande voet is ontslagen en dat zij binnen een week de woning moet verlaten. Overhaast neemt ze met haar bezittingen intrek bij een buurvrouw die vaker mensen op kamers heeft. Intussen vertelt ze een vriendin dat degene die haar en haar man “deze kool gestoofd heeft nog een rare pijp zal roken”. Een week of zes na de bevrijding, op 16 juni 1945, legt ze een verklaring af over de arrestatie van haar man en de huiszoeking. Ze is zeer gebrand op de opsporing van degene die hen aangegeven heeft, met de dood van haar man tot gevolg. Van onderduiker Bernard Davids heeft ze nooit meer iets gehoord. Onderzoek naar de vrouw die zij stellig verdenkt, levert daarvoor geen aanwijzingen op, laat staan bewijs.

Dikke Jansen en een huishoudster

In juli 1946 staat de 55-jarige NSB-journalist “dikke Jansen” voor het tribunaal (orgaan van de Bijzondere Rechtspleging) om zich te verantwoorden voor onder andere zijn lidmaatschap van de NSB en hulpverlening aan de vijand. Daarbij komt ook zijn betrokkenheid bij de arrestatie van Van Hamme ter sprake, al staat hij daar niet voor terecht. Jansen, die dan al een jaar vastzit, wordt veroordeeld tot twee jaar internering en ontzetting uit het actief en passief kiesrecht. Na onderzoek naar de gebeurtenissen rond Van

25 Richard Alexander Henri Lambert Voitus van Hamme wordt geboren op 15 augustus 1904 in Amsterdam en woont een reeks van jaren in Haarlem. Na de lagere school volgt hij drie jaar hbs. In Amsterdam werkt hij onder andere enige tijd als kantoorbediende bij een verzekeringsmaatschappij. In 1929 worden de winkels van Het Nieuwe Huis in verhuur gegeven. Van Hamme wordt filiaalhouder van fotohandel Lux en gaat daar met zijn vrouw Elisabeth Roeland en stiefzoon ook wonen. In april 2020 is zijn naam toegevoegd op het herinneringsmonument aan de Gerard Terborgstraat, waarop de bewoners van Samenwerking worden vermeld die in de oorlogsjaren 40-45 slachtoffer werden van het naziregime.

Hamme volgt een tweede rechtszaak. Jansen bekennt gebeld te hebben met bureau Inlichtingendienst in de Nieuwe Doelenstraat in augustus 1942 over de aanwezigheid van vuurwapens en Vrij Nederland bij Van Hamme. Hij verklaart dit gedaan te hebben op verzoek

van de huishoudster van een collega, omdat hij wapenbezit ook gevaarlijk vindt en een valstrik van haar vreesde. Het tribunaal overweegt dat “Beschuldigde naar de indruk bij de zitting ternauwernood beroerd was door het in handen raken van twee landgenoten bij de vreselijke vijand”. Jansen wordt voor dit verraad veroordeeld tot twee jaar internering. In juli 1950 komt hij weer op vrije voeten, vijf jaar na zijn arrestatie.

Rechtsstaat

Deze veroordeling luidt het onderzoek in naar de huishoudster, die in alle toonaarden ontkent. Extra wrang in het geheel is dat zij vrienden was met de familie Van Hamme, met wie zij ook wel uitging. Zij gaf 's morgens, op de dag van de arrestatie van Van Hamme, het geleende nummer van Vrij Nederland aan hem terug. Onderzoek en verhoren van anderen die iets over haar mogelijke verraad zouden kunnen leveren geen bewijs op. In de rechtsstaat die Nederland sinds 5 mei 1945 weer is worden verdachten veroordeeld na wettig en overtuigend bewijs. En niet slechts op basis van één getuige. Begin 1949 wordt haar zaak daarom geseponeerd.

Oude wijn in nieuwe zakken?

Reinder Tonkens

Er stonden een man en een vrouw voor mijn tuinhok. Hij had een camera in zijn hand en zij iets dat leek op geluidsapparatuur. Hij vertelde dat ze bezig waren met een boek over coöperaties in de woningbouw en dat Samenwerking een heel bijzondere vereniging was waar hij ooit zelf waarnemend directeur was geweest. “Dan bent u de heer Schuurs” zei ik en dat klopte. Hij was de voorganger van directeur Wim Hendriks. Die had hij zelf nog aanbevolen, zei hij. Schuurs had het over een beleidsplan dat hij in zijn interimperiode geschreven had. Ik zei dat ik daar zeer in geïnteresseerd was omdat mijn bestuur in 2010 ook met een beleidsplan in de weer was geweest. En besturen daarna ook. Hij beloofde het mij op te sturen. Korte tijd later lag het in de bus (in druk, want digitaal deden ‘ze’ toen nog niet). Ik haal wat krenten uit de beleidspap. De kopjes zijn ontleend aan het plan zelf.

26

Het was een lijvig werkje van meer dan veertig pagina's, gedateerd mei 1990 en besloeg de periode 1990/1992. Ik kreeg bij het lezen een behoorlijk déjà-vugevoel. Twee belangrijke zaken zijn inmiddels al geregeld, las ik. De erfpacht is voor een periode van vijftig jaar afgekocht en er zijn met de gemeente afspraken gemaakt over de renovatie van het totale bezit. Daar hangt wel een prijskaartje aan. De vereniging zal een aantal jaren een verliesgevende exploitatie hebben, maar volgens de financiële meerjarenramingen zullen we medio jaren '90 weer uit de rode cijfers zijn werd voorspeld. “Er is een einde gekomen aan een (al te) lange periode van onzekerheid, waarin zelfs het voortbestaan van de vereniging aan de orde was”, schreven Schuurs c.s.¹ We waren anno 1990 kennelijk uit een diep dal geklommen. Er was weer hoop voor de toekomst.

Ledenbeleid

Samenwerking telde per 30 april 1990 ruim 3600 leden. Daarvan woonden er circa 870 in het bezit van de vereniging. Ruim 1600 leden stonden als woningzoekenden ingeschreven. Dat baseerde men op het aantal leden dat zich had geabonneerd op het maandelijkse - gratis - overzicht van de nieuw te verhuren woningen. Sinds 1985 gold er een absolute ledenstop met als enige uitzondering partners en kinderen van leden. Vóór die tijd ging men heel anders te werk. Wilde iemand lid worden van de vereniging, dan was een voordracht nodig van twee leden. Vervolgens diende het aspirant-lid te verschijnen voor een ballotagecommissie. Pas na goedbevinding kon men vervolgens lid worden. Die ballotagecommissie was inmiddels afgeschaft. Gesteld dat de ledenstop op enig moment weer zou worden opgeheven, dan zou de vraag actueel kunnen zijn: wat bindt de leden nog meer dan alleen de behoefte aan een (min of meer specifieke) woning; en daarmee: wat wil de vereniging zijn (identiteit) en welke criteria zouden gehanteerd dienen te worden voor verlening van het lidmaatschap? Het moesten eigentijdse criteria zijn in overeenstemming met de geldende wetgeving.

27

Woningonderhoud

In het kort werden hier de verschillende aspecten van het woningonderhoud besproken:

- Woningaanpak bij leegkomen (mutatieonderhoud).
- Aanpak van de schil van de woningen (renovatie).
- Klachtenonderhoud (al jaar en dag het grote succesnummer van Samenwerking).
- Meerjarenonderhoudsplanung en -begroting (iets nieuws in 1990).
- Zelfwerkzaamheid bewoners (zelf aangebrachte voorzieningen/veranderingen).

¹] Het bestuur bestond uit de heren Frank Beunk, Cees Bruins, Hans Gransjean, Willem van Leuven en Rob Vrouwes.

Allemaal bekende onderwerpen. De zelfwerkzaamheid kreeg nogal wat aandacht. Kennelijk begon het geklus aan de eigen woning enigszins de spuigaten uit te lopen. Bewoners bleken in toenemende mate wensen te hebben om individueel wijzigingen aan hun woning aan te brengen. En het bleef niet bij wensen. “Steeds weer individuele bewonerswensen eigenhandig en helaas vaak op een niet vakkundige wijze doorvoeren leidt tot aantasting van het bezit. Herstel kost de vereniging op termijn veel geld. Daarnaast blijken er door dergelijke zelfwerkzaamheden conflicten tussen burens te ontstaan”, is de verzuchting in het beleidsplan.²

Uitbreiding bezit

Ook in 1990 constateerde men “...dat het aantal leden in geen goede verhouding staat tot het aantal leden/bewoners terwijl steeds nee moet worden verkocht aan tal van aanvragers van het lidmaatschap vanwege de ledenstop”. En net als beleidsmakers na hen zagen ze als deel van de oplossing uitbreiding bezit. Dat riep toen wel een aantal vragen op:

28

- Waar doen we dat: binnen het bestaande werkgebied en directe omgeving of ook elders; indien elders, dan ook in de uitbreidingsgebieden van Amsterdam (bijvoorbeeld Nieuw Oost)?
- Hoe gaan we dat doen? Door aankoop van gebouwen of gronden, door aankoop van bestaande woningcomplexen (en dus ook met bestaande bewoners) of door nieuwbouw, al dan niet ter vervanging van bestaande bebouwing? Welke mogelijkheden doen zich werkelijk voor?
- Voor wie doen we het?
- Welke huurhoogte hoort daarbij?
- Wat betekent dit alles voor de vereniging (naar financiering en exploitatie, naar beheer en werkapparaat)?
- Wat betekent dit voor de identiteit van de vereniging in de toekomst?

Deze vragen zijn anno 2020 nog steeds actueel.

2] In artikel 13 van het huishoudelijk reglement van Samenwerking staat overigens tot op de dag van vandaag dat de huurder aan het gehuurde geen wijzigingen mag aanbrengen of verandering van bestemming aan enig onderdeel daarvan geven. Bij hoge uitzondering kan het bestuur indien gevraagd daarvoor wel toestemming verlenen. Kennelijk is het probleem niet de regelgeving zelf, maar de handhaving.

Wijziging statuten

Volgens het beleidsplan had dit onderwerp reeds geruime tijd op diverse agenda's geprikt. In de ALV van 13 december 1989 was toegezegd dat binnen twee jaar een voorstel tot wijziging van de statuten zou worden voorgelegd. Onderwerpen die aan de orde zouden moeten komen:

- Het kiesstelsel.
- De woningaanbieding en verhuring.
- Maatschappelijke ontwikkelingen.
- De financiële structuur.
- De geheimhoudingsplicht.

Aan het kiesstelsel werd niets gewijzigd. Op de dag der verkiezing moest men persoonlijk op kantoor langs komen om aldaar een stembiljet in de stembus te deponeren. Enkele tientallen leden namen doorgaans die moeite. Pas later is het stemmen per post ingevoerd en nog veel later het digitaal stemmen.

29

Het gratis abonnement op de maandelijkse schriftelijke woningaanbiedingen kwam te vervallen. Voortaan moest ervoor betaald worden, maar dat is niet in de statuten terug te vinden. Het gevolg was wel dat een heleboel leden hun abonnement opzegden.³ De statuten hielden geen gelijke tred met een aantal maatschappelijke ontwikkelingen zoals andere vormen van samenwonen dan het traditionele huwelijk⁴ en het toenemend aantal echtscheidingen.⁵ Dat had wel een statutenwijziging tot gevolg. Dat de jaarlijkse rente-uitkering kwam te vervallen zolang er geen winst werd gemaakt stond al in de statuten, maar er werd nog wel een apart geheimhoudingsartikel aan de statuten toegevoegd. Voor de rest bleef alles bij het oude.

3] Er bleken dus veel minder 'echte' woningzoekenden te zijn dan het bestuur had gedacht. Dat leidde ertoe dat er in 1995 eenmalig 500 nieuwe leden zouden worden toegelaten omdat men leegstand vreesde. Met de kennis van nu was die vrees totaal ongegrond.

4] In de statuten wordt het geregistreerd partnerschap gelijkgetrokken met het huwelijk. Dat bleek uiteindelijk niet ruim genoeg, want Samenwerking werd in 2012 door de Commissie Gelijke Behandeling beticht van discriminatie naar burgerlijke staat. Dat leidde ertoe dat de uitzondering op de ledenstop voor alle partners werd afgeschaft.

5] Zo lang de 'echtelijke' woning niet vrijkomt voor wederverhuur is het nummer waarop deze woning ooit is toegewezen geblokkeerd. Het artikel over huurovergang regelt hoe deze blokkade kan worden opgeheven.

Samenhang tussen ledenbestand en bezitsopbouw

Het beleidsplan schetste een interessant stukje bouwgeschiedenis en de lessen die daaruit getrokken zouden moeten worden. “In het verleden is het bezit van de vereniging opgebouwd naar de vraag van de leden. Daarbij is niet alleen voor gezinshuishoudens gebouwd, maar doelbewust eveneens voor alleenstaanden (Nieuwe Huis) en voor beoefenaren van vrije beroepen (villa’s). Soortgelijk dient in het Beleidsplan te worden aangegeven aan welke woningen behoefte is vanuit de leden. Gezien de opbouw van het huidige ledenbestand bijvoorbeeld kan al een behoefte gesignaleerd worden aan relatief kleine, maar vooral ook comfortabele, veilige en goed bereikbare woningen voor ouderen. De vraag naar dergelijke woningen zal in de komende tijd alleen maar toenemen.”

30 Samenwerking moest dus niet lukraak bezit aankopen of (laten) bouwen. Eerst diende de vraag beantwoord te worden aan wat voor woningen we behoefte hebben gezien de samenstelling van het ledenbestand. Dat leverde een taalkundig hoogstandje van lubberiaanse kwaliteit op: “Indien de toegenomen diversificatie van de huishoudensamenstelling in samenhang met een overeenkomstige verfijning van de financiële regelgeving voor de daarbij behorende woningtypen er toe zou leiden, dat het uitgebreide bezit van de vereniging overeenkomstige differentiatie vertoont, is ook de methodiek van de woningtoewijzing aan wijziging toe. Op grond van de statuten is dit reeds mogelijk⁶, maar een nadere, concrete uitwerking is dan nodig.” In Jip-en-Janneketaal staat hier gewoon dat voor nieuwe woningen mogelijk andere toewijzingsregels kunnen gelden dan het ‘heilige principe’ dat het lagere voor het hogere lidnummer gaat en dat de huren wel eens hoger zouden kunnen uitpakken dan volgens het gebruikelijke stelsel van woningwaarderingspunten.

NASCHRIFT

We zijn nu dertig jaar verder. De bestuurlijke molens bij Samenwerking malen langzaam. Uitbreiding van het bezit is alleen gerealiseerd door de aankoop van de voormalige Beatrixschool en zestien appartementen in de Beethovenstraat.

6] Gedoeld wordt op artikel 12 lid 5: Het bestuur kan met goedvinden van de ledenraad bepaalde complexen of bepaalde gebouwen dan wel specifieke woningen bestemmen voor bepaalde categorieën of groepen van leden. Op dit artikel is de Voorrangregeling gebaseerd.

31 Beide aankopen zijn liftontsloten. De enige lift in reeds bestaand bezit is gerealiseerd in het complex hoek Roelof Hartstraat/Hobbemakade. De negen seniorenappartementen in de school worden bij voorrang toegewezen aan 65-plussers en de appartementen in de Beethovenstraat kregen na de aankoop in 2008 bij nieuwe verhuuring een hogere huurstelling op basis van een aan de aankoopprijs gerelateerde vierkantemeterprijs in plaats van het voor de rest van het bezit gebruikte woningwaarderingsstelsel (punten). Jaren later heeft een ander bestuur besloten dat het puntensysteem ook op de appartementen van de Beethovenstraat moest worden toegepast. Dat leidde tot een huurstelling die bij nieuwe verhuuring rond de €250 per maand lager uitkwam. En dat leidde weer tot verongelijkte zittende huurders die huurverlaging wilden. Als compromis worden hun huren bevroren tot ze weer in de pas lopen met de nieuwe, lagere huurstelling. Voorrang voor gezinnen bij de toewijzing van grote(re) woningen is na een korte proefperiode waarin een paar gezinnen met voorrang zijn gehuisvest, weer in de ijskast gezet. Inspraak bij het mutatieonderhoud van de nieuw te betrekken woning door de toekomstige huurder is na een korte proefperiode tot op zekere hoogte in diezelfde ijskast terecht gekomen. Er is nog steeds een ledenstop, maar de enig overgebleven uitzondering voor kinderen van leden staat voorlopig ook in de ijskast (moratorium) omdat het College voor de Rechten van de Mens in 2018 Samenwerking heeft beticht van indirecte discriminatie naar ras. Dat gaat worden opgelost in het kader van nieuw te formuleren ledenbeleid, zo heeft het in 2019 compleet nieuwe bestuur toegezegd. De - verouderde - statuten zijn nog steeds aan een grondige herziening toe. En inmiddels zijn we alweer bezig met de volgende afkoop van de erfpacht, die in 2038 afloopt. Na de grote renovatie eind jaren tachtig van de vorige eeuw staat weer het ene na het andere complex maanden in de steigers en wordt er geboord, geklopt, geschuurd en geschilderd aan ‘de schil’. En dan moeten we ook nog duurzaam worden. Overal liggen er zonnepanelen op onze platte daken, maar we moeten nog ‘van het gas af’. Elk bestuur buigt zich plichtsgetrouw over de toekomst van Samenwerking, maar... tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren. Lieve bestuurders, wen er maar aan.

Bart Geerink

Uit het kantoor

Ook dit jaar geeft Samenwerking weer veel geld uit aan het onderhoud van de woningen. Het meeste geld gaat naar schilderwerk en gevelonderhoud. Ook als woningen lang door een lid zijn gehuurd, zijn de renovatiekosten hoog. Dit jaar is een woning leeggekomen waarin een bewoner 64 jaar heeft gewoond. Het kost veel geld, in dit geval 100.000 euro om de woning te renoveren zodat die weer aan hedendaagse eisen voldoet.

32

De woningen van Samenwerking zijn te vergelijken met een oldtimer, zoiets als een Citroen DS, de bekende 'snoek'. Ook die zijn duur in onderhoud en zullen met alle liefde en aandacht die je maar kunt geven, nooit een Tesla worden. En dat willen we natuurlijk ook niet. Dan is het niet anders dan dat er altijd ambachtelijk onderhoud noodzakelijk zal zijn, net als bij een oude auto.

Zo zitten er in de gevels duizenden stukken ijzerwerk om de constructie te ondersteunen. Na honderd jaar gaat een deel daarvan roesten en moet dat worden vervangen om te voorkomen dat er stenen uit de gevel vallen en de constructie wordt ondermijnd. Dat is kostbaar en noodzakelijk onderhoud.

En na al die tientallen jaren onderhoud is bijna geen woning meer hetzelfde. Bijvoorbeeld bij de vervanging van de riolering van de woningen aan de Hobbemakade merken we dat. Iedere woning moet nauwkeurig worden onderzocht om na te gaan hoe de oude

riolering loopt en waar de nieuwe kan worden aangebracht. En die moeten weer voldoen aan de modernste eisen van de overheid, zoals het scheiden van regenwater van afvalwater van bewoners. Dat vergt maatwerk en geduld van bewoners.

Het is voor bewoners niet prettig als er weer onderhoud wordt uitgevoerd, of dat nu aan de gevel is of in een lege woning boven, onder of naast een andere bewoner. Het geeft altijd weer lawaai en stof. Sven, Robert, Bram jr. en Madeleine leggen dagelijks uit waarom het onderhoud noodzakelijk is en dat het overlast geeft, soms maandenlang. Er is helaas geen alternatief. En een Tesla zullen ze nooit worden, de woningen van Samenwerking en dat is maar goed ook.

33

Foto: Patricia Kockelkorn.

Fotoserie Patricia Kockelkorn.

34

Amsterdamsche Coöperatieve Woningvereniging "Samenwerking" B.A.
Roelof Hartstraat 42, 1071 VK, Amsterdam, www.samenwerking.org, 020 66 285 84
Redactie: Jacques Bettelheim, Els van Eijden, Leo Pauw, Reinder Tonkens en
Co Welgraven. E-mail: redactiesamen@samenwerking.org Ontwerp: joseph plateau.
Fotografie: Patricia Kockelkorn. Drukwerk: Straatsma PMS.

Geachte lezer van SAMEN

Tot nu toe ontvangt elk lid van wie het e-mailadres bij Samenwerking bekend is SAMEN zowel digitaal als per post. U kon zichzelf afmelden voor de digitale versie. Een enkeling heeft dat gedaan. U kon zich ook afmelden voor de gedrukte versie die per post aan huis wordt bezorgd. Sommigen hebben dat gedaan met vaak als reden dat er meerdere exemplaren op hetzelfde adres worden bezorgd, omdat er meerdere leden op hetzelfde adres wonen. Met ingang van het volgend jaar wordt alles anders. Alle leden die hun e-mailadres aan Samenwerking hebben doorgegeven krijgen voortaan SAMEN digitaal toegestuurd, ook degenen die ooit hebben aangegeven daar geen prijs meer op te stellen. Samenwerking beschouwt dit - onder de richtlijnen van de AVG - als toegestaan gebruik van uw e-mailadres voor verenigingsdoeleinden.

Met ingang van het volgend jaar wordt de bezorging per post van de gedrukte SAMEN zonder tegenbericht van uw kant stopgezet. Ook voor de leden die geen e-mailadres hebben of die dat niet aan Samenwerking hebben doorgegeven.

Als u SAMEN in druk wilt blijven ontvangen, knip of scheur dan deze bladzijde uit, vul de achterkant in en stuur het in de bijgevoegde antwoordenvelophe ongefrankeerd terug naar het kantoor van Samenwerking

JA, ik wil SAMEN in druk per post blijven ontvangen!

Lidnummer:

.....

Postcode:

.....

Naam en voorletters:

.....

E-mailadres:

.....

Adres:

.....

Handtekening:

.....

